

# Hi ha innovació sense escola feminista?

*Intervenció de Cecília Bayo, de l'Assemblea Grogada de Gràcia, a la jornada professional per a la comunitat educativa organitzada el dissabte 26 de gener de 2019, en el marc de la celebració dels 50 anys de l'Escola Barrufet*

Primer de tot, moltes felicitats pel vostre 50 aniversari i per la trajectòria de la vostra escola. Em fa molta il·lusió poder estar aquí, l'escola de la meva neboda, i poder compartir amb vosaltres i amb la Mercè Otero aquesta celebració tant important.

Dividiré la intervenció en tres parts: una introducció en què miraré de situar l'educació i la transformació educativa en el nostre context polític actual; una segona part en què llançaré una hipòtesi propositiva que lliga feminismes i educació; i una tercera part en què esbossaré com es podria concretar una escola feminista.

## **INTRODUCCIÓ: QUINES EMANCIPACIONS?**

---

### **Fa 100 anys**

El 26 de juny passat, amb la Maite Verdú, una mare i professora companya de l'Assemblea Grogada de Gràcia, i amb la Núria Marrón, una mare companya de la Xarxa d'Escoles Insubmisses a la Lomce, vam tenir el luxe de participar en la celebració del centeneri del Congrés de Sants.

Aquesta celebració va ser molt a prop d'aquí, a Can Batlló. Era una jornada organitzada per la CGT i la Fundació Salvador Seguí que commemorava els 100 anys de la celebració del congrés de la CNT catalana, un congrés obrer fonamental per a les lluites de la classe treballadora. Entre d'altres coses, va aconseguir reorganitzar les lluites obreres i els grups sindicals de forma que van prendre molta més força i van obtenir victòries com la famosa vaga de La Canadencia gràcies a la qual moltes de nosaltres avui tenim jornades laborals de 8 hores.

En aquest acte commemoratiu vam intervenir com a representants del sector educatiu dins els moviments socials i l'organització ens van regalar aquest llibre. El llibre d'actes *El Congrés de Sants de 1918* (ed. Fundació Salvador Seguí, 1918). Aquestes actes son interessants per un munt de coses. Entre d'altres coses perquè deixen palesa l'extrema consciència dels obrers de què es trobaven en una lluita política, econòmica, social i cultural contra uns enemics molt clars. Es parla, per exemple, de

*“la lucha que inevitablement tenemos que entablar los trabajadoras contra la clase capitalista”* (p. 81)

*“deberá realizarse una intensa campaña contra este sistema de la coalición capitalista gubernamental llegando (...) a imponer al gobierno una rectificación en su conducta de parcialidad hacia los trusts capitalistas”* (p. 95).

Ja només amb aquestes dues cites, veiem un eix de lluita i opressió molt clar (el capitalisme) i també uns protagonistes perfectament identificats, els treballadors, per una banda, i la classe capitalista, els trusts i el govern, per l'altra.

També apareixen al llarg de les actes altres conceptes clau, com la importància de la solidaritat, l'autoorganització i la lluita organitzada. Però una de les qüestions que més criden l'atenció de les actes del congrés és l'hiperconsciència que es té de la importància de **l'educació**. Al Congrés de Sants van consolidar el projecte de les escoles racionalistes i, per exemple, a la novena sessió van tractar qüestions com la seva fundació, el sosteniment i el foment d'un professorat lliure i apte. A les actes indiquen, per exemple:

*“Resolver cuestión de tanta trascendencia, como es la de la enseñanza es en extremo difícil y a la vez urgente el hacerlo por basarse toda la labor sindicalista encaminada a la emancipación económica y social en la conciencia de los individuos, en la convicción despertada por la divulgación científica y de las cuestiones sociales. (...)”*

*Considerando que el individuo no solo tiene el deber sino el derecho de adquirir cultura, entendemos que la creación de escuelas ha de ser a base de gratuitas. Lo entendemos así, además, por interés a nuestra obra, porque así tendríamos un medio de evitar, o por lo menos contrarestar la influencia perniciosa de las escuelas del Estado y escuelas católicas.”* (p. 79)

El que veiem aquí és una concepció de l'educació que no s'enfoca a garantir la igualtat d'oportunitats o ajudar a incorporar-se en el món laboral als nostres fills i filles (que són dos dels objectius que avui en dia assumim per a l'escola i l'educació, entre molts altres) sinó que sobretot està destinada a desalienar, a “evitar o contrarestar la influència perniciosa” dels discursos de l'Estat i l'Eglésia, despertar consciències i emancipar.

El 1918, el capitalisme —l'explotació de les persones amb el treball— i el dogmatisme catòlic —la dominació de les persones amb el pensament— van topar-se com a una de les eines fonamentals de lluita l'educació i les escoles racionalistes, les quals van aportar canvis socials, metodològics i pedagògics tant importants com la coeducació de classes socials, la coeducació de gènere, el laïcisme, la supressió de premis, càstigs i exàmens, o la introducció del racionalisme front al dogmatisme catòlic. Però les escoles racionalistes eren, sobretot i abans que res, un projecte educatiu explícitament polític, subversiu i emancipador que donava sentit i contingut a la seva pedagogia.

## **I què tenim ara?**

Estem a Sants 100 anys després del famós congrés, 100 anys després de la vaga de La Canadenca (recordem que es va iniciar el 5 de febrer de 1919), i ¿ha canviat el món des de llavors? Si mirem el nostre voltant veiem que el **capitalisme** no només persisteix, sinó que s'ha globalitzat com a únic sistema econòmic possible. Els que estem al costat privilegiat d'aquest sistema econòmic n'intuïm i en patim algunes de les conseqüències (desnonaments, especulació dels lloguers, la fi de les pensions, les

crisis financeres), però és a l'altra banda del món on hem re-localitzat l'explotació més salvatge, les expropiacions forçoses de terres comunals, la deforestació voraç, les guerres o l'esclavatge laboral (també present en aquestes contrades, no ho oblidem, amb feines com les de les cuidadores internes o les recol·lectores de maduixes).

Però més enllà del capitalisme i a diferència del que es vivia fa 100 anys, actualment i segurament gràcies a la globalització reconeixem amb tota la seva magnitud altres sistemes de dominació i opressió que es barregen, conflueixen i s'interseccionen amb el sistema capitalista donant com a resultat realitats molt complexes i profundament injustes.

En primer lloc, el **patriarcat**, el sistema que la lluita feminista porta assenyalant des de fa 200 anys i què en aquesta nova onada feminista que vivim s'està desemmascarant tant a nivell estructural com a les seves múltiples cares particulars: el masclisme cultural, les violències de gènere, les violacions i els feminicidis, els drets sexuals, el mite de l'amor romàntic, l'explotació laboral de les dones i el sostre de vidre, la cosificació del cos de la dona, l'eròtica del poder, la dominació i l'autoritarisme, la justícia patriarcal i androcèntrica, el puterisme dels homes i la prostitució i mercantilització de les dones, les ablacions de clítoris, Les Manades i un llarg etcètra.

Però a més del capitalisme i el patriarcat, 100 anys després del congrés de Sants la lluita decolonial ha donat visibilitat a un altre dels sistemes de dominació: l'**eurocentrisme i el racisme**, aquella idea tant simple i esbiaixada alhora que ens porta a pensar que el món gira al voltant de nosaltres, és a dir, Occident i les persones blanques i que ens porta, fins i tot, a sorprendre'ns de què de sobte arribin persones migrades i refugiades que fugen de pobreses i guerres. El pensament i la lluita decolonials ens han recordat que al darrera del colonialisme hi ha hagut genocidis materials i culturals que han acabat amb la vida de milions de persones, i amb les seves llengües, les seves cultures i les seves formes d'entendre el món i que és hora de reconèixer-les, recuperar-les, respectar-les i saber enretirar-nos perquè prenguin la veu, tant allí com aquí.

Capitalisme, patriarcat, eurocentrisme i racisme. Em resta destacar un sistema de dominació imbricat amb tots ells i, alhora, perillosament amagat: el de la cultura o, potser millor, la **religió neoliberal**. Avui podríem pensar que ens hem desfet en certa manera del dogmatisme catòlic, aquell contra qui lluitaven els obrers del congrés de Sants a través de les escoles racionalistes. Però hem donat pas a una nova religió: el **neoliberalisme**. De la fe, l'esperança i la caritat, hem passat a les noves virtuts teològals del consum, l'individualisme i la competició. Com diu l'activista ecofeminista Yayo Herrero: "*la gran conquesta del capitalisme es haber logrado una hegemonía cultural. (...) A través del capitalismo se interiorizan cosas que son como dogmas religiosos, como por ejemplo el valor sagrado del dinero*" i totes aquestes coses les hem naturalitzat fins a tal punt, hem naturalitzat fins a tal punt la mercantilització de la vida, que ja ha passat a formar part del nostre sentit comú. La religió neoliberal compta amb institucions que, com l'Església, en faci de vetlladora i propagadora (FMI, OCDE, Fòrum de Davos...), però alhora ha aconseguit que sigui el nostre propi sistema cultural —materialitzat en botigues, serveis, videojocs, sèries, pel·lícules, museus, publicitat, etc.— el que ha esdevingut la seva gran eina propagadora.

Tenim doncs una realitat profundament opressora, injusta i discriminatòria i això ens porta a preguntar-nos ¿quina resposta transformadora està donant l'educació per lluitar contra això, per despertar consciències i subvertir la realitat? ¿Quin seria l'homòleg actual de les escoles racionalistes de fa 100 anys o de moviments de renovació pedagògica com el que es va estendre duran les dècades de 1970 i 1980 a les escoles públiques amb un increïble esperit de justícia social, democràtic, cooperatiu i participatiu, tal com representa precisament l'escola Barrufet?

Doncs resulta que avui tenim **Escola Nova 21**, que al darrera té la Fundació Jaume Bofill, que al darrera té a Edu Caixa i Caixa Banc i també al senyor Eduard Vallory, vinculat de diferents maneres i en diferents etapes a l'ICCIC (Institució Cultural del Centre d'Influència Catòlica), a la Barcelona Graduate School of Economics i el conseller d'economia Andreu Mas-Collel (responsable de les retallades en educació i del descens del 97% en formació permanent al professorat), o a l'agenda confiscada a l'ex-número dos del Departament d'Economia Josep Maria Jové on es parlava de crear un sistema educatiu sense funcionariat amb escoles que, a la manera d'empreses, eren independents entre si, amb total capacitat de selecció i rendiment de comptes...

Però, si deixem de banda el que fan les fundacions privades i la "coalició capitalista governamental" del señor Bargalló, i nosaltres ¿què pensem? ¿Quin és el nostre projecte polític respecte a l'educació i la transformació educativa? Preguntar-se per l'educació i la transformació educativa implica, en realitat, el preguntar-se el perquè de la transformació, es a dir, preguntar-se sobre el projecte polític que hi ha al darrera. I, davant la crisi que vivim, davant els sistemes de discriminació en què estem immersos, ¿podem tornar a pensar en l'emancipació com a projecte polític? ¿podem pensar novament en **escoles emancipadores**, com van fer aquelles persones autoorganitzades que el 1919 va aconseguir que tinguéssim dies amb 8 hores de treball i 16 hores de descans i esbarjo, i pensar en construir un model educatiu encaminat a fer-nos lliures?

Bé. Deixo aquí la part introductòria i passo a la segona part de la meva intervenció en la qual, com he esmentat al principi, llançaré una hipòtesi propositiva.

## UNA HIPOTESI PROPOSITIVA

---

La hipòtesi diu així: si acceptem que volem escoles emancipadores, que desitgem convertir l'escola pública en un laboratori de revolució social, en un espai que fomenti l'emancipació crítica individual i col·lectiva, en un espai on els principals agents de l'escola i l'educació públiques —les mestres, les professores, l'alumnat i les famílies— prenguin consciència novament de la seva profunda funció política i li donin un sentit emancipador, si acceptem aquestes premisses i posicionaments, nosaltres creiem que actualment l'únic model amb prou força per esdevenir una veritable alternativa emancipadora al del programa neoliberal és el de l'educació feminista.

Per què els feminismes i no una altre moviment social? En primer lloc, perquè aquestes corrents —que tenen l'humilitat d'autodenominar-se en plural—, porten dècades fent un exercici inaturable de qüestionament, emancipació i transformació del

sistema en tots els àmbits que ens puguem imaginar. No només el de la històrica i imperdonable opressió i discriminació social que hem viscut la meitat de la humanitat, les dones, sinó també en l'àmbit de les identitats personals i col·lectives, en l'àmbit de l'economia, en l'àmbit del cos, en l'àmbit de la política i, com no, en l'àmbit del discurs i el pensament crítics.

En segon lloc i com a conseqüència d'això, perquè si el que volem és una educació emancipadora, els feminismes poden proporcionar-nos un **marc global**, un **canvi de paradigma**, des del qual abordar el nostre malestar social actual i des del qual **revisitar, lligar i donar coherència política a les nostres pràctiques educatives**. Son una oportunitat per construir plegades amb un horitzó polític clar, una alternativa prou forta, identificable, global i sistèmica per plantar cara a la del programa neoliberal.

I en tercer lloc, perquè els valors dels feminismes i la força que ara mateix tenen són el que necessitem per enfrontar-nos a l'atzucac en què ens trobem actualment.

## **QUINS SABERS? COM ES CONCRETARIA UNA ESCOLA FEMINISTA?**

---

¿Com es materialitzaria això en un model cohesionat que alhora estigues situat, arrelat a la pràctica? Per esdevenir significativa, l'adopció d'una educació feminista hauria de fer explícits els punts de partida i els punts d'arribada dels seus plantejaments, fer explícita la transició entre la realitat en crisi que vivim i el model social que proposem construir. D'aquí que proposem partir de **cinc eixos en transició**, cinc grans coordenades de treball que, per una banda, transiten des de la nostra realitat social actual fins a la dels plantejaments feministes i, per l'altra, ajuden a enllaçar l'univers dels feminismes amb el de l'educació. Passo, doncs, a descriure aquests possibles eixos de treball per a les escoles feministes.

**El primer eix és el del cos. És un eix que transita del dualisme cartesià que ha separat cos i ment, per retornar-lo, des de l'òptica feminista, a la nostra realitat encarnada.** El cos és la matèria amb què estem al món, és el nostre primer llenguatge, la nostra primordial eina de cognició, d'interacció, de comunicació. Mirem, toquem, ens emocionem abans que no pas parlem. Això les mestres de bressol ho saben molt i molt bé. Però a mida que avancem en l'escolarització, la nostra manera d'entendre el cos acaba acotada, massa sovint, a una trista i anacrònica assignatura anomenada Educació Física.

I el cos ha estat, com no podia ser d'altra manera, un dels eixos de les lluites feministes, lluites que l'han significat com a eina de producció, de comunicació i d'emissió de discurs, com a eina de plaer, de poder, d'identitat personal, o com a eina de llibertat i d'opressió, per esmentar tan sols algunes mirades.

Repensar el cos en el context de l'escola sota la llum dels feminismes és fonamental per enfocar la transformació educativa en un sentit veritablement transformador. Com es pot fer? Amb quins plantejaments, pràctiques i/o experiències concrets?

- ❖ *Amb un treball acurat i conscient del llenguatge corporal: de la comunicació, la retòrica, l'anàlisi, l'emoció, l'acció que fem a través del cos amb eines com el mim, la dansa, el teatre, el circ o, per què no, l'esport.*
- ❖ *Amb una educació afectiva i sexual que no sigui un taller aïllat en un curs qualsevol de secundària, sinó que esdevingui un eix curricular absolutament fonamental al llarg de tota l'escolarització, d'infantil a secundària i batxillerat.*
- ❖ *Amb una educació emocional que abordi la gestió de les emocions, dels afectes i desitjos.*
- ❖ *Amb crítica del cos, és a dir, treballant la reflexió sobre els discursos i els usos del cos: per exemple, la construcció de la imatge corporal i personal, els cànons de bellesa, la cosificació i l'autocosificació i, molt important, la cultura de la violència (física, sexual, lúdica, psicològica, d'Estat) i la seva problemàtica vinculació amb la masculinitat.*

**El segon eix és el de la identitat. És un eix que parteix del binarisme de gènere (home-dona) i transita, en l'escola feminista, cap a la diversitat de gènere i, encara més enllà, la diversitat i la complexitat de les identitats.** Una de les tasques prioritàries de l'educació formal és la d'acompanyar els nostres infants i adolescents en la construcció de les seves identitats personals i fer-ho a través de la seva educació emocional, intel·lectual i social. En aquesta construcció, la identitat de gènere està absolutament obviada malgrat que juga un paper cabdal que ho travessa i ho condiona tot des del mateix moment del nostre naixement. En la construcció de la nostra identitat se'ns imposa el binarisme home-dona, una construcció cultural que limita el nostre desenvolupament personal i alhora estableix una relació jeràrquica que atorga als homes el poder i discrimina radicalment les dones i aquelles persones que no encaixen en el model binari.

L'educació feminista reclama la centralitat de la construcció de les identitats personals dins la tasca educativa, situa al centre la perspectiva de gènere a l'hora d'acompanyar els nostres infants i adolescents en aquesta trajectòria i pretén subvertir els mandats binaristes i discriminatoris per transitar cap a la diversitat de gènere, la inclusió, la tolerància, l'empoderament femení i la construcció de noves masculinitats no agressives ni opressores.

Com es pot fer? Amb quins plantejaments, pràctiques i/o experiències concrets?

- ❖ *Amb una revalorització de les feminitats: promovent la igualtat i l'empoderament femení, trencant l'estereotip tradicional passiu i oprimint, recuperant la història de la dona i la història de la seva discriminació.*
- ❖ *Amb acompanyament en la construcció activa de noves masculinitats: deconstruint l'estereotip masculí normatiu masclista, revaloritzant la cura.*
- ❖ *Treballant les diversitat de gènere i les altres diversitats: d'origen, funcional, de classe... posant en valor les diversitats, com a punt de partida ric i fonamental per gaudir d'un món heterogeni.*
- ❖ *Treballant codis de vestimenta: respectar les persones independentment de com vagin vestides. La vestimenta i el que fem amb els nostres cossos forma part de la llibertat individual de cadascú.*

- ❖ *Joc simbòlic: forçant la subversió de rols de gènere a través del joc simbòlic. Per exemple, que les nenes juguin a cotxes i construccions i els nens a perruqueries i a cuidar bebès.*
- ❖ *Trencant amb les inèrcies de gènere a l'hora de recomanar itineraris d'estudis.*
- ❖ *Amb mesures més concretes com: no separar els banys de nens i nenes.*
- ❖ *Crítica de gènere i de les identitats: el binrisme, els estereotips, les jerarquies, les lluites feministes i LGTBI, les altres lluites identitàries com la racial, la religiosa o la cultural.*

**Cos i identitat** son potser els dos eixos que ràpidament identificaríem amb una educació en perspectiva de gènere i amb la coeducació. Però nosaltres entenem que una escola feminista, emancipadora, vol anar encara més enllà i per això seguim avançant i passem al tercer eix. El de la **col·lectivitat. És un eix que transita de l'individualisme i el sistema patriarcal cap a la interdependència i la sororitat de la proposta feminista.** Malgrat que l'existència de la col·lectivitat sovint sembli una qüestió accidental i merament organitzativa de l'educació individual dels nostres fills i filles a l'escola, el cert és que mediar en la construcció de les entitats i les identitats col·lectives, les relacions socials, les relacions de poder i les discriminacions és una de les tasques centrals de l'escola. Les mestres ho sabeu molt bé, que us haig de dir, si segurament us passeu mitja vida resolent conflictes!

En aquesta construcció de les relacions socials i les col·lectivitats el sistema ens empeny cap a l'individualisme, cap a la lluita, la competició i la rivalitat, cap al domini, l'autoritarisme i l'opressió als més dèbils. Són les dinàmiques que formen part de la cultura patriarcal i neoliberal.

Per contra, l'educació feminista posa al centre el col·lectiu, sense entendre que és una contingència accidental de l'educació escolar dels infants, sinó partint de la convicció que la naturalesa interdependent de les persones i que les formes col·lectives d'estar en el món —els diferents nosaltres— són primordials i com a tals cal abordar-les en el context escolar. Ho assenyalava fa unes mesos la filòsofa feminista Judith Butler aquí a Barcelona: hem de reconèixer la nostra naturalesa interdependent i tenir cura de les formes col·lectives d'estar en el món, construir comunitat, ja que és la forma més contundent de plantar cara a la violència del sistema ja que el sistema apunta contra els llaços socials que establim les persones i ens emputja cap a l'individualisme. D'aquí, d'aquesta mirada, neixen pràctiques i conceptes com la **sororitat**, l'**ètica de la cura i la cooperació** o la **interseccionalitat** on, en definitiva, empatitzem i fem nostres les vulnerabilitats i opressions de tots.

Com es pot fer? Amb quins plantejaments, pràctiques i/o experiències concrets?

- ❖ *Amb una aposta clara i contundent per l'escola pública perquè és precisament la que treballa per a tots sense distinció, la que en els seus principis i valors fonamentals es troba la no segregació discriminatòria que provoquen eines segregadores tant salvatges com els concerts a les escoles privades.*

- ❖ *Entenent també que la comunitat escolar, el grup-classe, els equips de treball, el claustre, el consell escolar, l'ampa, les comissions... i totes les formes col·lectives escolars són eixos crucials de la tasca educativa i no pas solucions organitzatives sense més importància.*
- ❖ *Amb una organització escolar i funcionament veritablement **democràtics**: promoure les assemblees, debats, consensos. Recuperant la democràcia als claustres (encara que això signifiqui desobeir el decret de direccions) i aplicant la democràcia a les aules.*
- ❖ *Fomentant la cooperació: entre alumnes (ajudar a llegir als companys que encara no llegeixen), entre mestres, entre centres. Hackejant la dinàmica competitiva entre escoles públiques que estan imposant els diferents governs i que ha portat, per exemple, a caure en el parany de fer les proves de competències, fer jornades de portes obertes propagandístiques o cobrar als companys de la pública per compartir coneixements de pedagogies innovadores.*
- ❖ *Eliminant, com proposava Ferrer i Guàrdia, exàmens, premis i càstigs: anul·lant els greuges comparatius entre les persones i les organitzacions i aquelles eines que fomenten la competició i la motivació extrínseca.*
- ❖ *Fomentant l'autogestió de l'aprenentatge a través d'eines i metodologies que trenquen el monopoli del saber i el principi d'autoritat i fan tothom corresponsable de l'aprenentatge: conferències, treball cooperatiu, avaluació cooperativa, projectes...*
- ❖ *Amb el treball en la resolució de conflictes, les relacions de poder i el bullying: entenent que no són qüestions extraordinàries que cal abordar quan hi ha un conflicte, sinó un eix central del desenvolupament social escolar.*
- ❖ *Fomentant la cultura de la barreja i la diversitat, ser revolucionàriament inclusiu: a nivell estructural, eliminant les eines i eixos de segregació (els concerts educatius, la lliure elecció de centre, els centres d'educació especial, els copagaments...); a nivell curricular, treballant, per exemple, la diversitat dels models de família.*
- ❖ *Reformulant l'ús dels espais per trencar dinàmiques discriminatòries (sovint vinculades al gènere): patis, aules, espais de cura...*
- ❖ *Crítica política i social: fomentant la reflexió de les formes d'organització polítiques i socials.*

El **quart eix** de treball del nostre esbós d'escola feminista és el de la **vida. És l'eix que transita de la centralitat de la producció pròpia del sistema capitalista patriarcal cap a la centralitat de la reproducció i la cura de la mirada feminista.** Una altra de les tasques associades a l'educació formal és la de preparar per a la feina i el món laboral, una feina i món laborals que identifiquem, tanmateix, amb la idea de productivitat i treball establert i definida des de la cultura masculina i capitalista. Aquesta cultura, però, és la que ha posat el mercat al centre i ens està portant, com sabem, cap a desigualtats socials radicals i un col·lapse ambiental sense sortida.

Els feminismes han qüestionat radicalment aquesta visió ampliant la concepció de treball a les feines de reproducció i cura, i posant sobre la taula ni més ni menys que la



centralitat de la vida, tant pel que fa a la nostra relació amb les persones, com pel que fa a la nostra relació amb la resta d'éssers vius i el planeta.

Com es pot fer? Amb quins plantejaments, pràctiques i/o experiències concrets?

- ❖ *Recuperant els sabers femenins necessaris per la cura i que han estat “expulsats” del currículum productiu: cosir, cuinar, brodar...*
- ❖ *Promovent i incentivant les relacions de cura i respecte amb els col·lectius més vulnerables: per exemple, els programes de padrinatge entre grans i petits. Escoles bressol, residències d'ancians, etc.*
- ❖ *Revaloritzant el temps de migdia com espai crucial no productiu sinó de cura i relacions socials: parar i desparar la taula, despertar els nens petits de la migdiada, jugar, avorrir-se... Eliminant els extraescolars del temps de migdia que no són altra cosa que un afany d'aprofitar el temps amb tasques “productives” com si la cura i l'esbarjo fossin menors.*
- ❖ *Amb una redefinició de la relació entre els éssers humans i la natura: treballant a fons l'ecologia, la sostenibilitat, el reciclatge, els residus zero, els altres éssers vius... i reflexionant sobre el dispendi, la contaminació, la sobreproducció, les indústries càrniques, la indústria agrícola...*
- ❖ *Amb Crítica del Treball i de l'Economia: fomentant la reflexió sobre les feines de cura i reproductives i la seva relació amb les feines productives, treballant a fons l'economia crítica i plural, la cultura del consum, el capitalisme. Natura: ecologia, sostenibilitat, reciclatge, residus zero.*

I finalment, el cinquè eix que proposem per a començar a parlar de l'escola feminista és el del **pensament. Un eix que transita de l'alienació 2.0 neoliberal al pensament crític feminista.** Educar en pensament crític és un dels mantes que mestres i famílies ens repetim sense parar a l'hora de pensar en el model d'escola que volem per als nostres fills i filles. La nostra societat actual, però, hi actua en contra. Patim de sobresaturació d'informació, de manipulació mediàtica, de miratges tecnològics, de tota una bateria d'eines que ens impedeixen posar-nos en alerta crítica per qüestionar precisament un sistema **en ple col·lapse ètic i material.**

En aquest context, els feminismes són uns dels moviments crítics més potents de l'actualitat, el que ho està sacsejant tot, des de l'economia fins a la ciència, des de la filosofia fins a la política, des de la sala d'estar de casa fins als carrers. I no només això, sinó que alhora la crítica feminista ens **està fent prendre consciència a totes (i a tots) de la pròpia presa de consciència** i d'una presa de consciència que és compartida i col·lectiva. Comença sovint amb els greuges de gènere que ens donen aquell cop al cap que ens fa mirar el món d'una altra manera. A partir d'aquí ens submergeix en una roda imparable d'epifanies compartides, un procés crític i divertit alhora de desalienació que genera ànsies de saber, d'autoformar-se, de continuar investigant... Unes ànsies col·lectives i emancipadores que, alhora, respecten els diferents ritmes i tempos d'immersió en aquesta presa de consciència.

Dit tot això, com es pot fer? Amb quins plantejaments, pràctiques i/o experiències concrets?

- ❖ *Amb continguts: instruint en coneixements substantius de significats i d'experiències (reals o imaginades) que ens ajuden a obrir-nos a infinits sentits i valors alternatius als del mercat. Quins continguts? I) Donar visibilitat a les aportacions de les dones en ciència, literatura, art, canviar el currículum d'història i incloure la història de les dones i dels col·lectius minoritaris. II) Feminismes. III) Opressions: història de les opressions.*
- ❖ *Amb exercicis anàlisi del discurs: fent anàlisi i crítica dels mites del sistema (emprenedoria, competició, talent, creativitat, consum, propietat, lideratge, amor romàntic, autosuperació...) i anàlisi, crítica i pràctica dels seus llenguatges (publicitat, cinema, videoclip, videojocs, música, art, Instagram...) per desemascarar el sistema, identificar marcs, i conèixer els seus mecanismes de funcionament.*
- ❖ *Amb dialèctica: les assemblees, les reunions, el treball en grup, les conferències, les tertúlies... totes aquelles formes i metodologies que promouen la deliberació oral, en grup i en públic, són una invitació als nostres infants a absorbir idees que no són seves, a enriquir i fer molt més complexes les seves, a posar-les en crisi, a dubtar, a consensuar, a entrar en conflicte, a deconstruir i a reconstruir plegats.*
- ❖ *Donar veu i espai públic a les nenes i noies i a les altres veus (persones racialitzades, persones amb diversitats funcionals) per ajudar-les a prendre l'espai de la paraula pública i oral.*
- ❖ *Amb classes magistrals: també. Aquelles que permeten construir narracions i argumentacions complexes.*
- ❖ *Amb autoavaluació i avaluació formativa: la reflexió i valoració sobre el propi aprenentatge.*

Cos. Identitat. Col·lectivitat. Vida. Pensament. Fins aquí aquestes coordenades inicials per començar a dibuixar escoles feministes.

'Hi ha innovació sense escola feminista?' ens preguntàvem amb el títol d'aquesta trobada. La nostra proposta és que avui, aquí i ara, a Barcelona, Sants, l'any 2019, si volem una educació emancipadora **hem d'emmirallar-nos activament en els feminismes i els moviments socials aliats com el decolonialisme o l'ecologisme per construir un model alternatiu, subversiu i engrescador a l'alçada dels temps neoliberals en què vivim**. Així doncs, la transformació educativa que volem, l'emancipadora, serà feminista o no serà.

Moltes gràcies!



**Assemblea Grogade Gràcia**

<https://assembleagrogadegracia.wordpress.com/>

@AssemGrogGracia

Assemblea Grogade Gràcia  
[assembleagrogadegracia.wordpress.com](https://assembleagrogadegracia.wordpress.com)